

blematiku i da sumnja da li će povijest plesa ikad moći odgovoriti potvrdno na to pitanje. Radi eventualno lakšeg pristupa tom problemu navodim da je A. Šimčik 1933. u »Hrvatskoj reviji« spomenuo *Hajdučki ples* krajiške posade u Koprivnici i donio crtež triju haramija koje ga plešu. Interesantno je također da se u Turopolju zadržao ples sa sabljama, koji nosi naziv *Turski marš*.

Za plesove sedamnaestog stoljeća bitna je pretežno instrumentalna pratnja. Svega sedamnaest primjera od donijetih 109 jesu melodije s tekstem. Szabolcsi i ovdje donosi veliku bibliografiju izvora u kojima se nalaze notni zapisi i same notne zapise, koji mogu odlično poslužiti kao izvor i za rješavanje nekih naših etnokoreoloških problema.

Ivan Ivančan

IVAN IVANČAN — ZVONIMIR LOVRENČEVIĆ, NARODNI PLESIVI HRVATSKE 3, BILOGORA, Prosvjetni sabor Hrvatske, Zagreb 1969, 192 str.

Izjemna vrednost vseh do zdaj izdanih knjig dr. Ivana Ivančana je predvsem v tem, da prinašajo skrbno zbrano in obširno gradivo. Tako lahko služijo kot vir za podrobnejši, zlasti primerjalni študij ali scensko obdelavo vsem, ki se z ljudskim plesom ukvarjajo teoretično ali praktično. Da misli avtor predvsem na te zadnje, nam dokazuje ureditev knjig pa tudi obilica takega gradiva in napotkov, ki za zaokrožen prikaz ljudskega plesa na določenem področju sicer ne bi bili potrebni. Vsekakor pa nam avtor želi predstaviti ljudski ples kot neločljivi del človekovega življenja, ki ga spremlja od mladostnih dni do pozne starosti, bodisi kot eden od načinov zabave in sprostitve ali kot magično sredstvo za uspešno rast in obrambo pred nevarnostjo.

V tretji knjigi, katere soavtor je Zvonimir Lovrenčević iz Bjelovara, so opisani svatbeni običaji in ljudski plesi z območja Bilogore, krajev, ki so nekdanj pripadali Vojni krajini in v katerih žive Hrvatje in Srbi; ti predvsem na južnih obronkih Bilogore. Če ne štejemo jezikovnih posebnosti, prvi so kajkavci, drugi štokavci, se v narodopisnem pogledu narodnosti malo ločita med seboj, nekaj razlik je le v njihovih navadah. V prvem delu knjige sta avtorja podrobno prikazala svatbi iz kajkavskega Jakopovca in štokavskega Klokočevca. Prva je mogoče podana nekoliko inscenirano in bi bilo boljše, če bi bil objavljen neposreden informatorjev opis, prirejeni namreč zmanjšuje vrednost gradiva in izpodbija njegovo neoporečnost. Kljub temu pa opisa dokazujeta veliko etično in estetsko vrednost bilogorske svatbe ter izreden smisel nosilcev svatbenih navad za poetičnost izražanja. Nadalje nas avtorja seznanjata s plesnimi navadami Bilogore, med drugim, kdaj in kje se je plesalo, kakšna je bila družbena funkcija plesov, kako so potekale plesne zabave; še posebno je zanimiva avtorjeva opomba o vlogi partizanskih prireditev pri porajanju novih plesov in oživljanju izumirajočih. Sledi seznam vseh 96 na bilogorskem področju zapisanih plesov, katerim avtor označuje vsebino, obliko in stil ter ugotavlja variante po drugih predelih Hrvaške.

Jedro knjige so opisi 24 plesov. Osnova za razdelitev je bila avtorju oblika plesov oziroma prostorska formacija plesalcev. Največje število plesov je takih, ki se plešejo v odprtem ali zaprtem kolu, navadno le ob petju balad

ali romanc pa tudi ob spremljavi dud ali tambure samice. Med odprtimi koli je zanimivo *Nijemo kolo*, z dinarskega področja prinešen ples, ki se je prilagodil novemu kulturnemu okolju. *Taraban* je na Bilogori enako kot Kolo v Slavoniji neke vrste javna tribuna, na kateri se v desetercih izpojejo vse vesele in žalostne zgone vaščanov. Podobno vlogo so nekdanj imele v Sloveniji na Gorenjskem in Koroškem štajeriševе poskočnice. Večina teh plesov je počasnih in mirnih, njihova lepota je v preprostosti, poseben elegičen ton preveva pesmi, ki jih pojo zraven (*Kolo vodi Katalena, Pasem konja kraj meseca, Skupljajte se, djevojčice* in dr.). V tretjo skupino so uvrščena kola s plesalcem ali parom v sredi (*Mlada snaša kolo vodi, Kukuvačica zakuvala, Bimberanje*). To so v bistvu plesne igre družabnega značaja z izbiranjem in poljubljanjem in zato posebno priljubljene povsod, ne samo v teh krajih. Plešejo pa jih največ na svatbah. Plesi v četvorkah, ki so pogosti tudi drugod na panonskem področju, so v knjigi objavljeni štirje (*Kozatuš, Staro sito, Dudaška kara, Severinski drmeš*). Čeprav so v isti skupini, so si po tipu povsem različni. Bolj redki so v Bilogori plesi v vrstah, trojkah in parih. Od plesov v troje plešejo v Bilogori *Coprnice*, ples v dveh vrstah pa je *Naše kolo veliko*, kjer bi za paralelo poleg omenjenih bosansko-hercegovskih omenil tudi slovensko: belokranjski predgrajski Most. Od parnih plesov sta opisana *Drmeš*, in sicer iz Jesenaša, Bedenika, Jasenika in Ždravola ter *Eja, dunda, eja*, mostna igra iz Pitomače, ki jo plešejo na Belo nedeljo. Uvrstitev te igre med parne plese se mi zdi sporna, kajti samostojnost parov je pri tem plesu le navidezna, saj ga par sam ne more plesati, pač pa le skupaj z več pari, torej je izrazito skupinski ples in bi bilo treba najti zanj ustrežnejšo razvrstitev. Varianta iz Pitomače je črnomaljskemu oziroma metliškemu mostu sorodna le po tekstu, koreografsko pa prav nič, skoro identična pa je velikonočni mostni igri iz Železnikov na Gorenjskem, imenovani »koutre šivat«, ki so jo kot svatbeni ples v podobnih variantah plesali tudi drugod po Sloveniji.

Za ilustracijo so na koncu dodane fotografije nekaterih bilogorskih plesnih skupin, pevcev in godcev, za boljše razumevanje teksta pa še tolmač manj znanih dialektičnih izrazov.

Po ustaljeni praksi so vsi plesi opisani na tri načine: po sistemu dr. V. Žganca, v labanotaciji in z besedo. Nekaj pripomb bi veljalo manjšim neskladjem med kinetogramom in besednim opisom (*Skupljajte se djevojčice*, Svi mi vele da sam iz Kapele, Naše kolo veliko), želeli bi si mestoma več preciznosti v kinetogramih, ker ne povedo natančno tistega, kar lahko preberemo v besednem opisu. Seveda pa so to več ali manj pravopisne napake in zato ne zmanjšujejo vrednosti knjige, ki nam je odkrila navade in plese manj znanega predela Hrvaške.

Mirko Ramovš

LJUBICA S. JANKOVIĆ, PROBLEM I TEORIJA POJEDINAČNE ARITMIČNOSTI I RITMIČNOSTI CELINE IZVOĐENJA ORSKE IGRE I MELODIJE. Srpski etnografski zbornik knjiga LXXXII, Odeljenje društvenih nauka, Rasprave i građa knjiga 6, Srpska akademija nauka i umetnosti, Beograd 1968, 172 str.

Knjiga Ljubice Janković sadrži dva dijela, opći i posebni. U općem dijelu Lj. Janković osvrće se na rasprostranjenost pojave pojedinačne aritmič-